

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

Όπως μας διδάσκει ο Πλάτων στον μύθο του σπηλαίου, η αίσθηση και η παθητική, ασμίλευτη σκέψη, που στηρίζεται στην αίσθηση –«δόξα», από το «δοκείν»– δεν είναι παρά μόνον σκιές που προβάλλονται από το φως ενός υπερ-προσωπικού σκέπτεσθαι, δημιουργικού, δραστήριου και ζωντανού. Ο Steiner ακολούθησε τους Γερμανούς Ιδεαλιστές και Ρομαντικούς, χαρακτηρίζοντας αυτό το αναζωογονημένο, διαισθητικό σκέπτεσθαι: «Ενόραση» (*Imagination*). Προχώρησε όμως πιο πέρα από τους Ρομαντικούς, εξερευνώντας πλήρως την πνευματική περιοχή της αισθητήριας αντίληψης, για την οποία έχει διαμορφωθεί το όργανο της Ενόρασης, αλλά ακόμα περισσότερο στην ανάπτυξη ακόμα ανώτερων μορφών αντίληψης, τις οποίες ονόμασε «Εμπνευση» (*Inspiration*) και «Εναίσθηση» (*Intuition*) [Στμ: εδώ χρησιμοποιείται η λέξη εναίσθηση, ως η πιο κατάλληλη απόδοση της εν λόγω έννοιας]. Ένας τρόπος να συλλάβουμε τι ανακάλυψε ο Steiner, είναι να διευρύνουμε την αναλογία του Πλάτωνα: Η Έμπνευση είναι μια ανώτερη ικανότητα αντίληψης, ως προς την οποία το κοινό συναίσθημα δεν είναι παρά μόνον η σκιά της. Τη δε σκιά της Εναίσθησης, τη βλέπουμε στην ικανότητα της θέλησης. Η απλή συνειδητοποίηση του συναισθήματος είναι ονειρικής φύσης, ενώ στη θέλησή μας η συνείδηση κοιμάται βαθιά. Η συνείδηση όμως μπορεί να αφυπνιστεί ακόμα και σε αυτά τα ανώτερα επίπεδα.

Όπως ο Φρόντ και ο Γιούνγκ, έτσι κι ο Steiner δίδαξε ότι το ασυνείδητο μπορεί –και πρέπει– να ανέβει όλο και περισσότερο στη συνείδηση, και ότι υπάρχουν αυστηροί τρόποι επίτευξης αυτής της ανώτερης γνώσης. Ο Φρόντ αποκάλυψε και εξερεύνησε ένα προσωπικό ασυνείδητο, το οποίο βρήκε ότι είναι εξαιρετικά ευρύτερο, πιο δυναμικό και πιο γνωστικό απ' ό,τι η συνείδηση. Το αποκάλυψε «υπερ-μνήμη». Ο Γιούνγκ προχώρησε παραπέρα και ανακάλυψε μια αδιάσειστη απόδειξη ενός συλλογικού ασυνείδητου. Για να κατανοήσουμε την πνευματική ψυχολογία του Steiner, χρειαζόμαστε να επεκτείνουμε αυτές τις έννοιες σε μεγάλο βαθμό, προς δύο κατευθύνσεις: Το «πνεύμα» σύμφωνα με τον Steiner μπορεί να κατανοηθεί ως *το ασυνείδητο της φύσης και μια κοσμική μνήμη όλων όσα έχουν συμβεί*. Όπως ο Πλάτων, ο Φρόντ και ο Γιούνγκ, έτσι και ο Steiner περιγράφει μια ακριβή μέθοδο, με την οποία ο καθένας μπορεί να προχωρήσει στον δρόμο για μια ανώτερη γνώση και τελικά να επαληθεύσει ο ίδιος αυτά που οι μύστες είχαν ανακαλύ-

---

ψει και κοινοποιήσει. Αυτό το αχανές, κοσμικό ασυνείδητο μπορεί να ανοιχθεί σταδιακά μέσω του *διαλογισμού (meditation)* – μια λέξη που προέρχεται από το λατινικό ρήμα που σημαίνει απλά: «εξασκώ». Με την άσκηση μπορεί ο καθένας με τον χρόνο να αναπτύξει αυτές τις ικανότητες της ανώτερης γνώσης. Τι θα μπορούσε να είναι πιο ελπιδοφόρο από την εισαγωγική φράση του πρώτου «βασικού βιβλίου» του Steiner: «Μέσα σε κάθε άνθρωπο ενυπάρχει –σε κατάσταση ύπνου– μια ικανότητα για την απόκτηση της γνώσης των ανώτερων κόσμων».